

Oponentský posudek

Činnost obvodního výboru KSČ Praha 9 v letech 1948–1953

Jiří PILIP

Diplomová práce ÚHSD FF UK, Praha 2014, 93 s.

Pohled na nižší úroveň stranického aparátu po únoru 1948 má v dnešním bádání a historiografických diskusích mimořádný význam, neboť umožňuje důkladněji posoudit možnosti stranického aparátu kontrolovat vlastní složky a budovat tak autoritativní systém vládnutí. Výzkum lokální, okresní a krajské úrovně strany může představovat důležitý korektiv dřívějším představám o přísně hierarchickém uspořádání stranického aparátu, využívajícího nižší úrovně systému pouze jako ‚převodové páky‘ totalitních aspirací mocenského centra. Jak ukazují dosavadní výsledky bádání na tomto poli a jak na klíčových místech své práce dokládá i Jiří Pilip, systém komunistického vládnutí je nejspíš zapotřebí vnímat podstatně diferencovaněji, neboť totalitní nároky centra nezřídka narážely na neřešitelné dysfunkce systému, pasivitu lidí a jejich nezájem, neschopnost spolupracovat na vytyčených úkolech a nakonec i na neúspěch v disciplinaci straníků. Právě na pozadí výzkumu lokálního stranického prostředí se dnes ukazuje, že pro výklad stability (a destabilizace) režimu nejspíše bude zapotřebí hledat jiné zdroje než totalitní ambice mocenského centra nebo činnost tajné policie.

Oč důležitější a slibnější je však výzkum lokálního stranického prostředí, o to větší nároky klade na průběh výzkumu i následnou argumentaci. Má-li totiž být projekt úspěšný, měl by jednak postihnout, proč vlastně straníci často jednali tak ‚svéhlavě‘ a nárokům mocenského centra se vzpírali, jednak odhalit dynamiku konfliktů, k nimž mezi různými úrovněmi strany nezřídka docházelo. Kromě vhodných pramenů pak před badatelem(-kou) stojí úkol nalézt takové analytické nástroje, které by našly zdroje a vysvětlily dynamiku této ‚svéhlavosti‘ straníků a specifického řešení jejich konfliktů.

Osobně se domnívám, že se právě v tomto centrálním bodě pan kolega Pilip neuspěl. Jeho práce navzdory dobrým úmyslům a vykonané práci na některých (omezených) badatelských polích neobsahuje ani kategorizaci témat, kde se straníci střetávali s mocenským nárokem centra, ani nesleduje vývoj konfliktů, z nichž by bylo možné usuzovat na ‚pravidla hry‘ a

„přijatelné“ způsoby řešení problémů. Motivů, na jejichž základě bych si dovolil jeho projekt považovat za neúspěšný, je hned několik:

1. Úvodní kapitola, obsahující přehled mocenských aspirací komunistů, politického kontextu doby a vývoje po únoru 1948, zabírá jednak téměř 20% práce, jednak není nijak provázána s ústřední otázkou práce (tedy jak vypadala a jak se vyvíjela činnost okresního výboru strany na Praze 9). Představuje v lepším případě kompilaci klíčových prací (K. Kaplana, L. Kalinové atd.), v horším pak nepřiliš podařený seminární referát na dané téma. Navíc zde chybí zcela nezbytné náležitosti úvodu, zejména reflexe sekundární literatury (sovětologické diskuse osmdesátých let, které vycházely právě z výzkumu lokálního prostředí v Sovětském svazu a poprvé dokládaly neudržitelnost totalitněhistorického paradigmatu, konkrétně práce Sheily Fitzpatrickové, Johna Archibalda Gettyho nebo Lynn Violové, v práci nejsou zmíněny vůbec; je naopak třeba ocenit to, že si autor v domácím prostředí povšiml důležité nedávno vydané práce Václava Kašky). I použité prameny jsou natolik disparátní, že by čtenář očekával úvodní reflexi, proč vedle materiálů okresního výboru strany používá časopis Odborář nebo protokoly IX. Sjezdu strany. Zvláště když je následující výklad tak nepřehledný, reflexe použitých pramenů mohla mnohé projasnit.

2. Empirické jádro práce má tři pomyslné části – (a) koncepci výstavby stranického a státního aparátu po únoru 1948, dále (b) funkčnost jednotlivých úrovní a vzájemné vztahy mezi nimi a nakonec (c) analýzu obvodního výboru strany na Praze 9 v daném období. Kromě zmíněné nepřehlednosti výkladu bych na tomto místě zdůraznil skutečnost, že autor bohužel nikde nevysvětluje, proč do svého výkladu zahrnuje třeba Revoluční odborové hnutí a jak bylo propojeno se stranickým aparátem. Neosvětluje ani vztah mezi „normou“ (tedy tím, jak systém měl být uspořádán) a skutečnou podobou stranického aparátu (včetně všech dysfunkcí a konfliktů). Očekával bych zde katalog témat, která aktéry „pálila“ a kvůli nimž byli ochotni jít do konfliktu s vyššími patry stranického aparátu (nebo se pohádat navzájem). Ani dynamika konfliktů se sem autorovi bohužel nevešla, přitom text indikuje, že ke konfliktům docházelo poměrně často a zdaleka ne vždy byly řešeny ve prospěch vyšších pater strany. Namísto toho autor nabízí narativ, který se podle mého názoru vnitřně zcela rozpadá a představuje spíš komentovaný přehled toho, co autor v pramenech – bez jasného badatelského plánu – našel.

3. Ačkoliv nerad vyzvedávám formální nedostatky, práce jich bohužel obsahuje víc, než je podle mého názoru pro tento typ kvalifikační práce únosné. Citace sekundární literatury bez jakéhokoliv řádu a bez ohledu na zvyklosti (jednou se jménem autora na začátku, jindy zas s uvedením názvu a pak až jména autora), citace archivních materiálů bez uvedení archivu,

v němž se nacházejí, bohužel dokládají základní nedostatky proseminárního rázu a budí pochybnosti o zcela základních řemeslných dovednostech autora (vyžadovaných již na bakalářské úrovni).

Jakkoliv může mé rozhodnutí danou práci *nedoporučit* k úspěšné obhajobě vyznívat na první pohled tvrdě, vychází ze zásadních nedostatků badatelského i výkladového rázu. Pokud by se autor ještě jednou pokusil projít centrální otázky svého výzkumu, jejich prostřednictvím představit kontext historického vývoj tehdejší doby, a posléze na základě důkladného zpracování pramenů nalézt zdroje oné ‚svéhlavosti‘ stránek (včetně kategorizace témat, která je páčila) a postihnout i dynamiku řešení konfliktů, třeba se v budoucnu otevře prostor pro úspěšnou obhajobu takto koncipované práce. Autor k tomu dle mého názoru má předpoklady a je zapotřebí ho proto v tomto dodatečném kroku podpořit.

Doc. PhDr. Michal P u l l m a n n , Ph.D.

V Praze, 8. 9. 2014